

GYŐRI FERENC

habilitált egyetemi docens,

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar, Pécs
tudományos tanácsadó, Gál Ferenc Egyetem Kutatóintézet
associate professor, Faculty of Health Sciences, University of Pécs
scientific advisor, Research Institute, Gál Ferenc University

ORCID: 0000-0002-9989-0028

e-mail: ferenc.gyori@etk.pte.hu

SPORTTUDOMÁNYI ALAPKÉPZÉSI SZAKOK MEGÚJÍTÁSA A MAGYAR FELSŐOKTATÁS REFORMJÁBAN

*RENEWAL OF SPORTS SCIENCE BACHELOR'S DEGREES IN THE
HUNGARIAN HIGHER EDUCATION REFORM*

ABSTRACT

The importance of Hungarian higher education is increasing internationally, and its training courses must be renewed in parallel. The development process aimed at the modernization of higher education was implemented by the Education Office, the Hungarian Higher Education Accreditation Committee and the Hungarian Rectors' Conference (MRK) consortium (RRF-2.1.1-21 project). The MRK undertook the renewal of the training and outcome requirements (KKK) of the basic training courses. The MRK's Sports Science Committee implemented the review of the three basic training courses in sports science (coaching, recreation and lifestyle, sports organization) and the development of their expected learning outcomes.

The new, expected learning outcomes were developed according to the methodology of the MRK training working group. This included: a horizontal and vertical comparison of the competence sets of the current KKKs, the definition of the expected learning outcomes of the sports science training area, and also the core competencies defining the courses. Transversal competencies specific to the training level (EQF6, HuQF6, ISCED6, QF-EHEA-First Cycle) were incorporated, as well as ESCO competencies particular to the sports professional field reflecting labour market expectations.

Based on the review of the training outcome requirements, it can be stated that the operation of the three sports science undergraduate programs (coach, recreation and lifestyle, and sports organization) appears to be well-founded in Hungarian higher education. However, there is also a need to establish a new „Sport Science”

undergraduate program aligned with international trends and focusing on sports science analysis and development activities.

Keywords: Hungarian higher education, sports science training, training outcome requirements, competence, Hungarian Rectors' Conference

1. Bevezetés

Napjaink nagy iramú technológiai fejlődése és gyors társadalmi-gazdasági változásai világszerte ráirányítják a figyelmet a munkaerőpiaci változásokat naprakészen követő oktatási rendszer fontosságára az egész világon. A 21. század elejére a nyugati mintára kiépülő, egyszerre gazdaságfejlesztő, kultúrateremtő, kultúramegtartó funkciót is betöltő felsőoktatási rendszer egyre inkább uralkodóvá válik¹, ami számos új elvárást és kihívást támaszt a felsőoktatási intézményekkel szemben.

A felsőoktatást akkor tekinthetjük sikeresnek, ha képes magasan képzett munkaerő folyamatos utánpótlásának biztosítására, figyelembe véve a nemzetközi trendek alakulását, a legújabb szakmai eredményeket, alkalmazott módszereket, bevált gyakorlatokat. A növekvő felsőoktatási részvétel és az egész életen át tartó tanulás iránt megnövekedett igény eredményeként a képzési programok formájukban, időtartamukban és szintjeikben egyre változatosabbá váltak².

A felsőoktatási intézményeknek garantálniuk kell, hogy a graduális képzésben végző hallgatóik a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelő kompetenciák birtokába juthassanak, s ezzel együtt folyamatosan bővíthető tudást szerezzenek a posztgraduális, valamint a felnőttképzésbe való belépéséhez (ráképzéséhez, átképzéséhez) is. Mindezt ma már egy erőteljesen globalizálódó felsőoktatási piacon, a hallgatók globális versenyképességének biztosításával kell szolgáltatniuk³.

Az európai egyetemek tevékenysége mind tartalmi szempontból, mind szervezési kereteit tekintve átrendeződött az utóbbi évtizedekben⁴. A kor kihívásaira a hazai felsőoktatásnak is válaszolnia kellett. Az egyetemek modellváltását – mely „az elmúlt harminc év legjelentősebb alrendszerbeli változása” volt⁵ – a felsőoktatás strukturális és finanszírozási reformjának részeként, 2020-tól kezdődően fogatosította a magyar kormány. Az intézkedés fő célja az egyetemek nemzetközi versenyképességének fokozása, hatékonyabb működésük biztosítása, intézményi gazdálkodásuk, valamint szervezeti felépítésük rugalmasabbá tétele volt.

Mindennek érdekében indult el az a deregulációs folyamat⁶, mely a jelenleg túlszabályozott jogi környezet lebontásával, a szabályozások egyszerűsítésével, az adminisztratív terhek csökkentésével és az egyetemek nagyobb működési szabadságának megteremtésével igyekszik mindezt garantálni. Ennek hozományaképpen – az uniós jogharmonizációra való törekvés céljait szem előtt tartva – került sor a felsőoktatási szakok képzési és kimeneti követelményeinek⁷ (KKK-k) átalakítására is, ami az eddiginél nagyobb mozgásteret kínál az egyetemi termék- és programfejlesztésnek. Az Európai Unió tagállamaiban nem gyakorlat a képzési szintű tartalmi, illetve kimeneti szabályozás, a kimeneti sztenderdeket mindenütt csak

orientáló, egyeztető funkciókban alkalmazzák⁸. A hazaihoz hasonló, jogszabályba foglalt szakjegyzék sem fordul elő a legtöbb országban, s az alapszakok számával kapcsolatos kormányzati szakpolitikai megfontolások sem ismertek⁹

A hazai felsőoktatást érintő versenyképességi fordulatot már a statisztikai adatok is érzékeltetik: a korábbi 7 helyett ma 12 hazai egyetem szerepel a világ legjobb egyetemeinek felső 5 százalékában, a felsőoktatásba felvett hallgatók létszáma pedig mintegy harmadával növekedett az elmúlt évben. Beszédes, hogy a 30 év feletti felvettek száma másfélszeresére gyarapodott és minden második hallgató vidéki egyetemre került. A nemzetköziesedési folyamatok szemlátomást intenzíven zajlanak, jelenleg mintegy 42 ezer külföldi tanul idegen nyelven hazánkban¹⁰¹¹¹². A felsőoktatás expanziójával, az egész életen át tartó tanulás igényének felerősödésével, formában és időtartamban egyre sokszínűbb programkínálat jelenik meg a különböző képzési szinteken¹³. A képzőhelyek igen komoly levelezős és esti képzési kapacitást építettek ki az utóbbi időkben annak érdekében, hogy a munkavégzés mellett („off the job”) tanulók részt vehessenek képzéseiken¹⁴.

1.1. Felsőoktatási képzések modernizációja

Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve (2021-2026) a COVID-19 járvány okozta gazdasági és társadalmi válságra reagál (Európai helyreállítási terv). A reformprogram az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközének (RRF) részeként többek között a hazai felsőoktatást is célba veszi. Ebben tükröződik többek között az a kormányzati szándék, mely minőségi oktatás biztosításával, az egyetemi és a szakképzési oktatási hálózat fejlesztésével, a gyakorlatorientált felsőfokú képzés megvalósításával, a K+F szektorral történő képzési és szabályozási együttműködés kiépítésével, a felsőoktatási és szakképzési infrastruktúra modernizálásával, a digitális oktatás és tanulás megerősítésével, a munkaerő-piaci elvárásokhoz igazodó felsőoktatási képzések rendszerének kialakításával igyekszik a magasan képzett munkaerő folyamatos utánpótlását biztosítani.

Az uniós forrásból finanszírozott programcsomag, tagadhatatlanul segítő jobbot nyújtott/nyújt a hazai felsőoktatásnak, hiszen az elmúlt időszak szabályozási törekvései a legjobb szándék ellenére sem támogatták, sőt inkább fékeztek annak a piaci viszonyokhoz való rugalmas és gyors alkalmazkodását. A felsőoktatás munkaerőpiaci fókuszúvá tétele (pl. a szaklétesítés és szakindítás folyamatának meggyorsításával) már egyébként is hosszú ideje jogos igényként fogalmazódott meg a piaci partnerek részéről, másrészt az EU oktatáspolitikai irányelvei ugyancsak régóta szorgalmazzák a szakmák tartami megfeleltetésén alapuló közös képzési keretrendszer kialakítását az egyes tagországok között.

A Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv keretében meghirdetett és megvalósult¹⁵ „A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja” című, RRF-2.1.1-21-2022-00001 azonosítószámú projekt célul tűzte ki a magyar felsőoktatás modernizálásához kapcsolódó, a nemzetközi gyakorlatot figyelembe vevő szabályozási környezet kialakítását, a képzési és kimeneti követelmények (KKK-k) megújítá-

sát, a kreditelismerési és validációs rendszer továbbfejlesztését, új, rövidebb idejű képzések meglévő képzési szerkezetbe történő integrálását, a minőségértékelési rendszer képzésfókuszú átalakítását, speciális ügyviteli rendszerek, digitális ügyintézési platformok fejlesztését, valamint a felvételi eljárás kommunikációját támogató tevékenységet létrehozását.

A pályázati programot a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) mint fő kedvezményezett konzorciumi partnereivel, az Oktatási Hivatallal (OH), a Magyar Rektori Konferenciával (MRK), valamint a Digitális Kormányzati Fejlesztés és Projektmenedzsment Kft.-vel karöltve hajtotta végre¹⁶. A munka során megvalósult többek között a felsőoktatás modernizálásához kapcsolódó jogszabályi környezet felülvizsgálata, a képzési és kimeneti követelmények strukturális átalakítása, a minőségértékelési folyamatok egyszerűsítése, összehangolása, a minőségértékelési rendszer képzésfókuszú átalakítása, speciális ügyviteli rendszerek, platformok, valamint a felvételi eljáráshoz kapcsolódó kommunikáció fejlesztése. Lévén, a projekt rendkívül összetett, többszereplős, egyúttal több ágazati és társadalmi problémára igyekezett megoldást találni¹⁷.

A Magyar Rektori Konferencia mint partnerszervezet a felsőoktatási szervezetekre, valamint a felsőoktatási igazgatás végrehajtó szervére vonatkozó szabályozó eszközök felülvizsgálatában vett részt. Kiemelt figyelmet fordított többek között a munkaerőpiaci inputok, illetve a stakeholder-bevonás rendszerének kialakítására, a szakok képzési és kimeneti követelményeihez (KKK) kapcsolódó jogszabályok áttekintésére és felülvizsgálatára, a hazai és nemzetközi képzések közötti átjárhatóság, munkaerőpiaci mobilitás támogatásához szükséges kreditelismerési, validációs keretek és módszerek országos szintű kialakítására. Ezzel párhuzamosan áttekintette és rendszerezte a KKK-k megújítására vonatkozó hazai fejlesztési javaslatokat, illetve ajánlásokat dolgozott ki a képzési szerkezet megreformálására. Az új eljárásrendek kialakításának folyamatát és eredménytermékeit felkészítő workshopok, valamint további szakmai rendezvények szervezésével kommunikálta a felsőoktatási intézmények, a széles társadalmi nyilvánosság és a gazdasági szereplők felé.

1.2. A képzési és kimeneti követelmények korszerűsítése

A nemzetközi oktatáspolitikát alakító szervezetek (pl. Európai Bizottság, UNESCO, ILO, CEDEFOP) a foglalkoztatási igényekhez való jobb igazodást elősegítő kimeneti jellemzőkkel felépített keretrendszerekben vélik megtalálni a szakmai összevethetőség eszközét. A különböző nemzeti képesítési keretrendszerek – így a Magyar Képesítési Keretrendszer (MKKR) is – az ún. tanulási eredmények segítségével írják le a képesítések kiadásához szükséges kompetenciákat¹⁸. A felsőoktatásban átadandó elméleti és gyakorlati ismeretek tényleges érvényesüléséhez, a munkaerő-piac igények kielégüléséhez, a szakmák nemzetközi szintű megfeleltethetőségéhez az egyes szakok képzési és kimeneti követelményei adnak támpontot. Ezek a dokumentumok alacsony szintű szabályozási keretként tartal-

mazzák a várható tanulási eredményeket akképpen, hogy egyrészt tükrözik a felsőoktatás strukturális átalakításából eredő működési igényeket, másrészt a társadalom széles köre számára közérthető módon közvetítenek információt.

A tanulási eredmények olyan állítások, amelyek azt tartalmazzák, hogy egy hallgató mit fog tudni, illetve mit lesz képes elvégezni egy adott tanulási tevékenység eredményeképpen¹⁹. A tanulási eredmények írják le a fejlesztendő kompetenciákat. A fejlesztési munkálatok során a szakmai kompetenciák mellett ú.n. általános kompetenciák is születnek, melyek sokszor nehezen elkülöníthetők azoktól, hiszen az általános kompetenciák fejlesztése elképzelhetetlen speciális kontextus és tartalom nélkül, és fordítva. Ami érdekes, hogy a hallgatók és a munkáltatók inkább az általános kompetenciák, míg a képző intézmények inkább a szakmai kompetenciák prioritását vallják²⁰.

A hazai felsőoktatási szakok képzési és kimeneti követelményeinek felülvizsgálatát és átalakítását indokolta, hogy azok ritkán módosuló szabályozási keretként nem voltak képesek igazodni a gyorsan változó társadalmi-gazdasági igényekhez, gátolták a képzések rugalmas reagálási lehetőségeit, s alig-alig segítették az oktatás gyakorlatát elmozdulni a lexikális, elmélet-orientált szemlélettől a kompetencia-alapúság irányába. Ezen túl a KKK-k szövegezése meglehetősen túlrtnak mutatkozott, azaz sokszor kiváló tartalmuk mellett is nehéznek bizonyult elvárásaikat lefordítani a hétköznapi gyakorlati problémáira. Leginkább a munkaerőpiaci elvárások transzformálása ütközött nehézségekbe.

A képzési és kimeneti követelmények alapján készülő tanterv és a tanmenet megtervezésének elsődleges kérdése tehát az, hogy a tanulók milyen ismeretekhez és készségekhez jutnak a tanulási folyamat végére, és hogyan támogathatók mind ebben²¹. A képesítések felhasználóinak pedig a mostaninál nagyobb szerepet kell kapniuk saját elvárásaik és szükségleteik megfogalmazásában²². A tanulás fogalma azáltal nyer szélesebb értelmezést a jövőben, hogy már nem csupán az általános és szakmai-tudományos ismeretek elsajátítását foglalja magába, hanem a mindazt megalapozó és fenntartó emberi tőkébe történő beruházást is²³.

„A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja” című projekt egyik elemeként a felsőoktatás kimeneti jellemzőinek felülvizsgálata a Magyar Rektori Konferencia szakmai koordinációjában valósult meg. A fejlesztési tevékenységgel kapcsolatos, a felsőoktatásért felelős minisztérium által megfogalmazott átfogó elvárások a következők voltak: gyakorlatorientáltság érvényesítése, intenzív és interaktív munkaerőpiaci kapcsolat megjelenése, a képzések közötti átjárhatóság növelése a szélesedő szakkínálatban, rövidebb idejű képzések számának növelése, az ott szerzett tanulási eredmények igazolása (mikrotanúsítványok), a ténylegesen betöltött munkakörök mögötti FEOR (Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere) kompetenciák és az ESCO (készségek, kompetenciák, képesítések és foglalkozások európai osztályozása) kompetenciák beépitése, valamint a nemzetközi mobilitás fokozása.

Az erre vonatkozó konkrét jogszabálmódosítási javaslatokat a MAB, az OH és az MRK együtt tette meg. A reformjavaslat összességében a hatályos jogszabályok

szerinti 15 képzési területre vonatkozóan készült el. Az elvárt tanulási eredmények (ETE) szakonkénti kialakításának az volt a célja, hogy a túl merev rendszerben rögzített szabályozót, a KKK-t rugalmasabbá, hallgatóbaráttá tegye, megfelelően azt a munkaerőpiac igényeinek. Az elvárt tanulási eredmények „azoknak az előre meghatározott ismereteknek, megértéseknek és tudásoknak, képességeknek és készségeknek, attitűdöknek és értékeknek, valamint az autonómiának és felelősségvállalásnak (együtt: kompetencia), a szintezett összessége és érvényesülési keretrendszere, amelyek megszerzése esetén az adott oklevél kiadható”²⁴. Röviden, az ETE célja – szemben a tartalomközpontú képzésfelépítéssel – a képzések kompetenciafókuszúvá tétele²⁵

Az ehhez szükséges benchmarking elemzéseket, fejlesztési javaslatokat, irányelvek kidolgozását – azaz a KKK-k tényleges modernizációját – az MRK vállalta fel. Az ágazatirányítás számára felterjesztett módosítási javaslatokat, ajánlás-csoomagokat felsőoktatási ismeretekkel és gyakorlattal rendelkező bizottsági szakértők dolgozták ki.

A fejlesztés során olyan leírt kompetencia-struktúra kialakítása volt a cél, amelyet adott szakra egységesen elfogadott törzskompetenciák és az intézmények által önállóan behatárolt részek (pl. modulok, szakirányok, specializációk) alkotnak. Magát a szakot azok az ún. törzskompetenciák definiálják, melyek tartalmazzák a szak legfontosabb kimeneti elvárásait. A törzskompetenciákon felüli részről az intézmények saját adottságaik, lehetőségeik figyelembevételével maguk döntenek, azaz nem szükséges a társintézményekkel egyeztetniük, s nem kell hozzá előzetes akkreditáció sem.

A képzési és kimeneti követelmények – új elnevezésük szerint elvárt tanulási eredmények (ETE) – megújításának módszertanát az RRF-2.1.1-21 projekt keretében az MRK Képzési Munkacsoportja készítette el, majd az eljárások négy pilot képzési területen (gazdaságtudományi, műszaki, informatikai, művészeti) kipróbálásra kerültek. Ennek eredményeként kerültek beazonosításra egyes szakok közötti átfedések és születtek javaslatok az új elvárt tanulási eredmények tartalmára vonatkozóan.

1.3. Sporttudományi képzési terület

A sport mint gazdasági alszektor rendkívül dinamikusan fejlődő, innovációérzékeny szakmai terület, melyre számos képzési szinten szerezhető képesítések. A sporttudományi képzések sajátossága, hogy kiváló lehetőséget kínálnak a nem formális és informális tanulás során megszerzett tudás hatékony beépítésére. További előnyük, hogy a képzések kimeneti eredményei és azok gyakorlati hasznosíthatósága a munkaadók és az érdeklődők számára is közérthető²⁶. A képzési területre évente beiskolázott hallgatók a felvételt nyertek kb. 2% körüli arányát teszik ki²⁷.

A bolognai-rendszer bevezetése előtt a sporttudományi felsőoktatásra is jellemző duális (egyetemi és főiskolai) rendszert a 2006/2007-es tanévtől kezdve fokozatosan váltotta fel a többciklusú képzés (bachelor, master, PhD). A képzési

területen kialakított alapszakok (testnevelő-edző, rekreációs szervező és egészségfejlesztő, sportszervező, humánkineziológia) közül 2017-től²⁸ – a „szakritkítás” néven ismertté vált intézkedések következtében²⁹ – kettőre csökkent az alapképzési szakok száma (edző, sport- és rekreációs szervezés), majd a Bologna-revizíós folyamat eredményeként 2021-től³⁰ három alapképzési szak (edző, rekreáció és életmód, sportszervezés) indítása vált lehetővé.

„A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja” c. projektben a sporttudományi alapképzési szakok új elvárt tanulási eredményeinek kialakítása az MRK Sporttudományi Bizottságának feladatai közé tartozott. A munka célja – összhangban az MRK feladataival – az volt, hogy a szakok az alapképzési szakok képzési és kimeneti követelményeinek horizontális összehasonlításával sikerüljön beazonosítani a szakok közötti esetleges átfedéseket, közelállásokat, megbecsülni a szak távolságokat, segítve ezzel az új elvárt tanulási eredmények kialakítását. Mindez felvetette egyes szakok újbóli összevonásának, vagy új szakirányok önálló szakká szervezésének kérdését is. További célként fogalmazódott meg az alapképzési szakok kimeneti kompetencia-szerveződési szintjének (leíró jellemzőinek) vertikális vizsgálata, melynek során a deskriptorok az Oktatás Egységes Nemzetközi Osztályozási Rendszere (ISCED), a Magyar Képesítési Keretrendszer (MKKR), valamint az Európai Képesítési Keretrendszer (.) szintjeivel kerültek összevetésre, szükség esetén harmonizálásra.

2. Anyag és módszer

A Sporttudományi Bizottság fejlesztési javaslata a sporttudományi képzési területen aktuálisan indítható három alapképzési szakra vonatkozóan az MRK Képzési Munkacsoportja által kidolgozott módszertani útmutató és háttéranyagok szerint készült el.

Mindhárom alapképzési szak (Edző, Rekreáció és életmód, Sportszervezés) profiljára igaznak bizonyultak a következők:

- képzési terület szerinti besorolása: sporttudományi képzési terület
- a végzettségi szint besorolása:
 - alapfokozat (Baccalaureus)
 - ISCED 655, 3-4 éves, első végzettséget adó képzés
 - Magyar Képesítési Keretrendszer/ Európai Keretrendszer szerint: 6. szint (alapképzés)
 - Tematikus terület: sportok
 - ECTS³¹ kredit: 180
 - A képesítés megszerzéséhez szükséges tanulási idő: 3 év

Elsőként a három sporttudományi alapszak tanulási eredményei (tudás, képesség, attitűd, autonómia és felelősség) kontextusában meghatározott kompetencialeírások horizontális összehasonlítása történt meg, melynek során a hatályos képzési és kimeneti követelmények alapján elkülönítésre kerültek a képzési területre

jellemző közös és a szakokat definiáló törzskompetenciák, ami által láthatóvá váltak a szakok közötti átfedések, hasonlóságok. Mindezt a KKK-k szöveges kompetencialeírásainak elemzésével, tanulási eredményeik egymás mellé rendezésével, az azonosságok, hasonló tartalmak keresésével sikerült megvalósítani.

A vertikális összehasonlítás fő kérdése az volt, hogy a kimeneti követelményekben (tudás, képesség, attitűd, autonómia és felelősségvállalás) megfogalmazott tanulási eredmények, illetve egyéb elvárások megfelelnek-e az MKKR, az ISCED, valamint az EKKR 6. szintje³² (EFT-KKR/First cycle) szintleíró jellemzőinek. A 6. szintek általában részletes elméleti és gyakorlati tudást, készséget és kompetenciát céloznak meg a tanulás vagy munka egy-egy területéhez kapcsolódóan, összetett szakmai környezetben. Elismerik továbbá a tudásalkalmazást az érvelésben, a problémamegoldásban és olyan vélemények formálásában, amelyek társadalmi és etikai kérdéseket is figyelembe vesznek.

Az összehasonlításhoz minden vizsgált dokumentumban azonosító jellel (sorszám) láttuk el a különböző kompetencialeírásokat, az MKKR, az ISCED, illetve az EKKR szintjeit egymás mellé rendeltük, majd a kompetencialeírásokban megfogalmazott elvárásokat – az azonosságot alátámasztó kifejezések megjelölésével – a szintleíró deskriptorok elvárásaihoz hasonlítottuk, majd azok szintjét számmal jelöltük a vizsgált dokumentumokban. Az értékelés során arra fókuszáltunk, hogy a tanulási eredmények által elvárt szint különbözik-e (magasabb vagy alacsonyabb), az alapképzési szakoktól elvárt 6. szint szintleíró jellemzőitől.

3. Eredmények

3.1. Sporttudományi alapképzési szakok elvárt tanulási eredményeinek horizontális vizsgálata

A KKK-k 7. pontjában rögzített tanulási eredmények kompetenciakészletének horizontális összehasonlítását az 1. táblázat szemlélteti:

1. táblázat: A három sporttudományi alapképzési szak horizontális összehasonlítása tanulási eredmények szerint

Alapképzési szak	Minden szakon megjelenő kompetencia (%)	Két szakon megjelenő kompetencia (%)	Szakspecifikus kompetencia (%)	Összesen (%)
Edző BA	3,9	20,5	75,0	100,0
Rekreáció és életmód BSc	3,9	23,5	72,5	100,0
Sportszervezés BSc	7,4	11,1	81,5	100,0
Átlag	4,9	19,7	75,4	100,0

Forrás: A szerző szerkesztése

A sporttudományi képzési terület alapképzési szakjainak tanulási eredményeiben a közös, minden szakon megjelenő kompetenciahalmaz (átfedés) aránya alacsony, mindössze 5%-a körül alakul. A következő halmaz, a két szakon megjelenő kompetenciák közel egyötöd részt tesznek ki. A szakspecifikus tanulási eredmények átlagértéke 75,4%, ami alapján meglehetősen nagy szaktávolságokra lehet következtetni.

Néhány példa a kompetenciák elemzése nyomán talált különböző szintű átfedésekre:

a) Három szakra jellemző kompetencia (pl.):

- Ismeri a testnevelési és sportmozgalom célkitűzéseit, szervezeti és kapcsolatrendszerét (tudás);
- Testkulturális szakterületén képes a pedagógia, pszichológia, szociológia gyakorlati módszereinek alkalmazására (képeség);
- A testkultúra területén végzett munkája során tiszteletben tartja a gyermeki és emberi méltóságot, jogokat (attitűd);
- A testkulturális terület problémáinak elemzését a szakmai források, felmérések, javaslatok alapján önállóan végzi (autonómia).

b) Két szakra jellemző kompetencia (pl.):

- Rendelkezik a program- és eseményszervezéshez szükséges alapvető szervezés tudományi és sporttudományi, ismeretekkel és módszerekkel (Sportszervezés, ill. Rekreáció és életmód, tudás);
- Szakmai felelősségének tudatában fejleszti a vele kapcsolatba kerülők személyiségét a sport, az egészségfejlesztés társadalmi szerepének, fontosságának hangsúlyozásával (Edző, ill. Rekreáció és életmód, autonómia és felelősség).

c) Egy szakra jellemző (szakspecifikus) kompetencia:

- Ismeri a versenyzők egyéni képességfejlesztéséhez kapcsolódó módszereket, technikákat (edző, tudás);
- Képes rekreációs és egészségfejlesztő életmódprogramok önálló tervezésére, kidolgozására és gyakorlati megvalósítására (Rekreáció és életmód, képeség).

Ezt követően összehasonlításra kerültek az egyes szakok KKK-iban megnevezett tanulmányi ismeretkörei (tantárgyi ismeretei) is (2. táblázat). Ezek a KKK 7. pontjának általános része, valamint a tudás- és képesség-kompetenciák által megnevezett tartalmak alapján kerültek kigyűjtésre.

2. táblázat: A három sporttudományi alapképzési szak horizontális összevetése a KKK-k 7. pontjában megnevezett ismeretanyag szerint (%-ban)

Alapképzési szak	Minden szakon megjelenő ismeretkör (%)	Két szakon megjelenő ismeretkör (%)	Szakspecifikus ismeretkör (%)	Összesen (%)
Edző BA	29,7	27,0	43,2	100,0
Rekreáció és életmód BSc	26,8	24,4	48,8	100,0
Sportszervezés BSc	35,5	19,4	45,2	100,0
Átlag	30,3	23,9	45,9	100,0

Forrás: A szerző szerkesztése

A mindhárom szakot érintő átfedés átlagosan az ismeretkörök közel egyharmadát (30,3%) teszi ki, a legalább két szakon felbukkanó pedig közel egynegyedét (23,9%). A szakspecifikus ismeretkörök átlagos értéke 45,9%, ami alacsonyabb, mint a teljes kompetenciakészlet esetén, de még így is méltányolható szaktávolságokat mutat. A szakspecifikus, csak a szakra jellemző ismeretkörök aránya a Rekreáció és életmód szak esetében a legmagasabb (48,8%).

3.2. Sporttudományi alapképzési szakok elvárt tanulási eredményeinek vertikális vizsgálata

A három KKK tanulási eredményei kontextusában leírt kompetenciaszerveződési szintek átlaga megfelel az MKKR, az ISCED és az EKKR 6. szintjének. A kimeneti elvárások (1-2 kivétellel) erősebben közelítenek az ISCED 6. szintjéhez, mint az MKKR 6. szintjéhez, a kevésbé részletező EKKR 6. (EFT-KKR First cycle) szintjéhez pedig igen jól illeszkednek (3. táblázat).

A hatályos képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazott hasonló tartalmú kompetencialeírások és ismeretkörök valóban közel állnak egymáshoz. Ezek alapján határozhatók meg azok az elvárt tanulási eredmények, amelyek a sporttudományi képzési területre általánosságban jellemzőek. Azt tapasztaltuk azonban, hogy ezek a minden szakon elvárt tanulási eredmények eléggé hektikusan jelennek meg a KKK-k 7. pontjában. (pl. „Megfelelő tudással rendelkezik az egészséges emberi szervezet alapvető testi, lelki működéséről és a helytelen életmódból fakadó egészségkárosító tényezőkről” – kompetencialeírás, csak az Edző, ill. a Rekreáció és életmód alapképzési szak esetében került be, noha ugyanez a Sportszervezés alapképzési szakon is elvárható lenne). Első körben 24 hasonló kompetenciaelemre bukkantunk.

3. táblázat: A három sporttudományi alapképzési szak KKK-ban megfogalmazott kompetenciáinak vertikális összevetése az MKKR, az ISCED és az EKKR szintjeivel

Edző BA				Rekreáció és életmód BSc				Sportszervezés BSc			
Deskriptor (db)	MKKR szerinti átl.	ISCED szerinti átl.	EKKR szerinti átl.	Deskriptor (db)	MKKR szerinti átl.	ISCED szerinti átl.	EKKR szerinti átl.	Deskriptor (db)	MKKR szerinti átl.	ISCED szerinti átl.	EKKR szerinti átl.
Tudás											
16	6,2	5,9	5,9	18	6	5,9	5,9	6	6,4	5,8	6
Képesség											
14	6,4	6,3	6,1	13	6	6,4	6	6	6,3	6,2	6
Attitűd											
8	6,1	-	6	13	6,2	-	6	8	6,3	-	6
Autonómia-felelősség											
6	6,2	6	6	7	6,3	6,3	6,3	5	5,8	6	5,8
Összesen											
Átl.:	6.2	6.1	6.0	Átl.:	6.1	6.1	6.0	Átl.:	6.2	6.0	6.0

Forrás: A szerző szerkesztése

4. Megbeszélés

Amennyiben ezekkel a „minden szakon elvárt” kompetenciákkal korrigáltuk a szakos KKK-k tanulási eredményeit, értelemszerűen növekedett a közös halmaz aránya (átl. 46,9%), míg a szakspecifikus kompetenciáké 44,4%-ra, a két szakon megjelenőké pedig 8,8%-ra csökkent. A feltűnően nagy szaktávolságot (1. táblázat) tehát elsősorban az általános sporttudományi kompetenciaelemek hiányos szerepeltetése okozta a KKK-kban.

A fentiek figyelembevételével történt meg a szakok egyes kompetencialeírásainak harmonizálása, szükség esetén azok 6. szintre „hozása”, szétválogatása, alkalmanként kettéválasztása, esetleg törlése. A munkát a sporttudományi bizottság tagjainak szakértői véleményei és kiegészítései segítették. Ezt követően kerültek beépítésre a munkaerőpiaci elvárásokat tükröző ESCO kompetenciaelemek és transzverzális kompetenciák (pl. általános értelmiségképző kompetenciák, végzettségi szintre jellemző kompetenciák, digitális kompetenciák), valamint a kép-

zési területre jellemző sajátos kompetenciakészlet is (pl. jól gazdálkodik az idővel, alkalmazkodik a változásokhoz; ismeri a sportági szabályokat és a sportfelszerelések használatát). Megjelenítésre kerültek többek között a sporttudományi szakirodalomban a sportszakemberektől leginkább elvárt általános kompetenciák is: a csapatmunka, a problémamegoldó képesség, az etikai elkötelezettség, az interperszonális készségek és az autonóm tanulás³³ is.

Mindennek eredménytermékeként, az MRK Képzési munkacsoportja által kidolgozott útmutató alapján születtek meg az új, elvárt tanulási eredmények (ETE) a három alapképzési szakra, illetve ez alapján kerültek meghatározásra a szakokat egyformán jellemző elvárt közös tanulási eredmények, melyek a következők:

a) Tudás

A képzés elvégeztével a hallgató:

- Átfogóan ismeri a testnevelés és a sportmozgalom feladatait, célkitűzéseit, szervezeti és kapcsolatrendszerét, aktuális problémáit.
- Ismeri a sporttudomány, illetve a sport-, a mozgás-, a test-, a szabadidő- és az egészségkultúra alap- és speciális fogalmait, legfontosabb meghatározásait, elméleteit.
- Birtokában van a sporttudomány alapvető szakmai szókincsének, fogalmazási sajátosságainak anyanyelvén és legalább egy idegen nyelven.
- Ismeri a sporttudomány ismeretszerzési, kutatási és problémamegoldási módszereit, értékelési eljárásait.
- Széleskörű, integrált ismeretekkel rendelkezik az emberi szervezet alapvető testi-lelki működéséről és a fizikai aktivitás sokoldalú egészségfejlesztő hatásáról.
- Ismeri a sport helyét a társadalom és a gazdaság komplex rendszerében, ismeri a sportfogyasztói igényeket, a sportszolgáltatások tulajdonságait, a sporttermékek jellemzőit.
- Ismeri a fizikai inaktivitásból, illetve a helytelen életmódból fakadó egészségkárosító tényezőket.
- Ismeri a sport társadalmi integrációt elősegítő funkcióját, különös tekintettel a fogyatékosággal élőkre és a hátrányos helyzetűekre.
- Ismeri a munkaterületére jellemző sportágak szabályait.
- Ismeri a munkaterületére jellemző sportfelszerelések, -eszközök, -színterek használatának módját, szabályait.
- Ismeri a munkaterületére jellemző sportágak balesetmegelőzési szabályait.
- Ismeri a sport higiéniai és egészségvédelmi szabályait és eljárásait.
- Ismeri az elsősegélynyújtás szabályait és eljárásait.
- Ismeri az emberi erőforrás alkalmazása, fejlesztése során felmerülő pedagógiai, pszichológiai és szociológiai törvényszerűségeket.
- Ismeri az egészséges munkavégzéshez szükséges alapvető ergonómiai, mentálhigiénés és szervezeti kultúrával összefüggő fejlesztési módszereket.

- Tisztában van a sportot érintő alapvető jogi és szabályozási folyamatokkal, változásokkal.
- Ismeri a Fair Play fogalmát, a sport etikai kódexét, a sporttal kapcsolatos mindennemű magatartás és kommunikáció erkölcsi követelményeit és következményeit.

b) Képesség

A képzés elvégzésével a hallgató:

- Munkakörében képesítése szerinti tevékenységet tervez, szervez, irányít, ellenőriz, dokumentál és szakmai jelentéseket készít.
- Képes a szakmája ismeretrendszerét alkotó elméletek és gyakorlati tapasztalatok analizésére, az összefüggések szintetizálására és kritikus gondolkodáson alapuló értékelésére.
- A problémákat azonosítja, azok elvi és gyakorlati hátterét feltárja, ami alapján helyesen következtet, javaslatokat tesz, döntéseket hoz és tanácsot ad.
- Tudását, ismereteit professzionális hozzáállással alkalmazza.
- Szakmai magabiztossága és kreativitása révén előre nem látható helyzetekben is megoldást talál a problémákra.
- Tudását felhasználva a szakterületi erőforrásokat felkutatja, azokkal gazdálkodik.
- Balesetek, sérülések esetén képes az elsősegélynyújtásra.
- Megérti és használja a sporttudomány jellemző online és nyomtatott szakirodalmát magyar és idegen nyelven.
- Szakmai és nem szakmai közönség számára képes szabatos stílusban nyilatkozni, előadást tartani.
- Ügyfelekkel kapcsolatot tart, egyaránt jól kommunikál velük magyar és idegen nyelven.
- Rendelkezik az emberi magatartás pozitív irányú befolyásolásához szükséges kommunikációs és szociális készségekkel.
- Képes a konfliktusok felismerésére és kezelésére.
- A sport integritásának megőrzése érdekében fellép a jogtalan előnyszerzés és manipuláció ellen.
- Képes szakmai csoportokat szervezni és irányítani.
- Rendszeresség, következetesség, jó időgazdálkodás és mozgósítóképesség jellemzi.
- Alkalmazkodik szakterületének szakpolitikai és jogszabályi változásaihoz, tevékenységében biztosítja a jogi követelményeknek való megfelelést.
- Munkaszervezetének szabályzatait alkalmazza.
- Kialakította azokat a tanulási készségeket, melyekkel magasabb szinten is nagyfokú önállósággal folytathatja tanulmányait.
- Kockázatkezelést alkalmaz a sportban.

c) Attitűd

A képzés elvégeztével a hallgató:

- Határozottan képviseli a sport társadalmi, gazdasági, kulturális értékeit és küldetését a világ jobbá tétele érdekében.
- Elkötelezett az aktív, egészségtudatos életmód, a magas életminőség iránt, amit szakmai és nem szakmai környezetben egyaránt hitelesen képvisel.
- Kiemelt jelentőséget tulajdonít a pedagógiai és közösségi normák betartatásának, fontosnak tartja a sport személyiség- és közösségfejlesztő funkcióit.
- Hitelesen képviseli a sport által közvetített erkölcsi értékeket, komplex és váratlan döntési helyzetekben a szabályok betartásával és a fair play szellemében jár el.
- A munkája során hozzájutott bizalmas információkat diszkréten kezeli, azokat kizárólag az észszerűség keretein belül csak szükség esetén osztja meg.
- Érdeklődő, nyitott a szakmai partnerkapcsolatok kialakítására, együttműködést kezdeményez.
- Irányítja a személyes fejlődését, az önképzésre mint szakmai céljai megvalósításának eszközére tekint.
- Folyamatosan fejleszti interperszonális képességeit (kommunikáció, megfigyelés, ösztönzés, odafigyelés).
- Nyitott új médiumok, oktatás- és információtechnológiai módszerek, eszközök használatára.
- Törekszik a hatékony és minőségi munkavégzésre, amire munkatársait is ösztönzi.
- Elkötelezett a munkáját illető összes vonatkozó törvény és előírás betartására.
- Nyitott a sportszakma átfogó gondolkodásmódjának és gyakorlati megoldásainak hiteles átadására.
- Döntéshozatalában nyitott a különböző szakmai vélemények több szempontú mérlegelésére és figyelembevételére.
- Nyitott a szakmai vitákra, vitákat moderál, konstruktív eszmecserére és meggyezésre törekszik.
- A kihívásokra olyan új megközelítésként és lehetőségeként tekint, ami innovatív megoldásokra inspirálja.
- A csapatmunka során kezdeményező, konstruktív, kész a hibák kijavítására, melyre munkatársait is ösztönzi.
- A csapatszellemet erősíti, munkaszervezete iránt lojalitást mutat.
- Figyelemmel kíséri munkatársai szakmai fejlődését, akiket továbbtanulásra, önképzésre ösztönöz.
- Elfogadja és elismeri az életpálya-tervezés fontosságát.
- Tiszteletben tartja a különböző neműek, életkorúak, társadalmi helyzetűek és/vagy fogyatékosággal élők emberi méltóságát és jogait.
- Tiszteletben tartja a kulturális értékek és normák sokféleségét, különbségeit, támogatja az esélyegyenlőséget, a diszkriminációmentes munkavégzést.

- Az erőszak és intolerancia megelőzése érdekében betartja a vonatkozó szabályokat, rendelkezéseket.
- Figyelembe veszi, szükség esetén konkrét lépéseket tesz a negatív hatások csökkentése érdekében.
- A fenntarthatóság szellemében cselekszik, olyan jó gyakorlatokat alkalmaz, amelyek minimálisra csökkentik a munkájával kapcsolatos környezeti, társadalmi és gazdasági kockázatokat.
- Előmozdítja a demokrácia és a jogállamiság elveit.

d) Autonómia és felelősség

A képzés elvégeztenél a hallgató:

- Felelősen képviseli azokat az elveket, módszereket, amelyekkel szakterületén dolgozik.
- A munkaterületének speciális kérdéseit szakmai útmutatás, ajánlások, hiteles források és a gyakorlati tapasztalatok alapján önállóan elemzi, értékeli, ami alapján önálló döntéseket hoz.
- Önállóan választja meg a munkájához kapcsolódó kutatási, elemzési módszereket.
- Felelősséggel és kritikus gondolkodással vesz részt új szakmai nézetek kialakításában.
- Döntéseikért, előre nem látható munkahelyzetekben is felelősséget vállal.
- Munkáját komplex szakmai környezetben önállóan és csapatban is megbízhatóan végzi.
- Sokat tesz önmaga jó fizikai és pszichikai állapotának megőrzéséért, fejlesztéséért.
- A munkájával és magatartásával kapcsolatos szakmai, jogi, etikai normák és szabályokat felelősségének tudatában tartja be.
- Felelősséget vállal a sportolók biztonságáért.
- Felelősséget érez munkatársai munkájáért, szakmai fejlődéséért.
- Gazdasági jellegű tevékenységének következményeiért felelősséget vállal.
- Figyelemmel kíséri a társadalmi-gazdasági-jogi környezet szakterületét érintő változásait.
- A munkaszervezetén belüli és azon kívüli szakmai fórumok munkájában önállóan és felelősséggel vesz részt.
- Rendszeres önértékelést végez, önállóan azonosítja személyes fejlődési igényeit, tervezi fejlesztési lehetőségeit.
- Társadalmi értékviselkedését és a társadalmi életben való részvételét tekintve önálló, magatartása következményeiért, valamint másokért felelősséget vállal.

e) Általános digitális kompetenciák

- Képes adatfeldolgozási módszerek alkalmazására.

- Képes adatokat, információkat és digitális tartalmakat böngészni, keresni, szűrni, rögzíteni.
- Biztosítja a személyes adatok és a magánélet védelmét.
- Képes digitális technológiák alkalmazásával kommunikálni.
- Tisztában van a mesterséges intelligencia alapelveivel.
- Ismeri a „dolgozók internete” fogalomkört.

A feladat elvégzését követően jól körvonalazódott, hogy a három szak fókusza a képzési területre jellemző közös tanulási eredmények mellett is különbözik, vagyis rendelkeznek olyan önálló, karakterisztikus, világosan elkülöníthető törzskompetenciákkal, melyek alapján a jövőben is önálló szakként funkcionálhatnak.

Az új dokumentumokban szakokat definiáló törzskompetenciák a korábbinál tömörebben, lényegre törőbben kerültek megfogalmazásra. A sporttudományi képzési területek új elvárt tanulási eredményei (ETE) közé csak a törzskompetenciák kerültek be, további, kiegészítő kompetenciákat a szakot indító intézmény is jogosult meghatározni. A törzskompetenciákhoz rendelt 50% feletti kreditérték lehetővé teszi a helyi, regionális sajátosságokhoz és/vagy a munkapiaci elvárásokhoz történő rugalmas alkalmazkodást, valamint megkönnyítik a helyi (humán-, tárgyi-, szervezeti-, kapcsolati-) erőforrásokhoz igazított tantervek kialakítását.

A Sporttudományi Bizottság a három alapképzési szakot (Edző, Rekreáció és életmód, Sportszervezés) – és persze hozzájuk kapcsolódóan a testnevelő tanár osztatlan szakot – komplementer jellegűnek tartja. Ennek tükrében fontosnak itéli a szakszintű specifikumok megőrzését, hiszen azok rendelkeznek egyértelmű üzenettel a munkaerőpiac felé. Az új ETE-k első változatát „társadalmi vitára”, véleményezésre bocsátotta a bizottság, megcélózva az országos jelentőségű szakmai szervezeteket, munkapiaci szereplőket (pl. MOB, MEFS, SOSZ, MET, MSTT, MTSZ, MSZSSZ). Az első visszajelzések ugyancsak pozitívnak mondhatók mindazzal kapcsolatban.

5. Következtetések

Az MRK Képzési Munkacsoportjának precízen kidolgozott módszertanával elkészített szakmai anyag (új ETE-k) igazolja az Edző, a Rekreáció és életmód, valamint a Sportszervezés alapképzési szakok önállóságának szükségszerűségét, kimutatva a közöttük lévő szaktavolság tényét. A három szak fókusza a képzési területre jellemző közös tanulási eredmények mellett is nagyban különbözik, vagyis olyan önálló, karakterisztikus tanulási eredmények (törzskompetenciák), jelennek meg bennük melyek alapján önálló szakként definiálhatók.

A sportszakma részéről régóta határozott elvárás, hogy a képzések alapításában és indításában a gazdasági alapokon nyugvó döntésekkel szemben minőségű döntések születessenek³⁴. Az új elvárt tanulási eredmények a korábbinál hatékonyabban szolgálhatják az alapképzések munkaerőpiaci elvárásokhoz igazodó

specialitásainak, illetve a gazdasági és társadalmi stratégiai célrendszernek való megfelelését. Ezt támasztják alá a szövetségekkel, társadalmi szervezetekkel, államigazgatással való egyeztetések tapasztalatai is.

Mindamellett a képzőhelyek részéről felmerült egy új képzés, a Sporttudomány (Sports Science) alapképzési szak (BSc) kidolgozásának és akkreditálásának igénye, mely nagyban erősíthetné a hazai sporttudományi képzés nemzetközi kompatibilitását, átjárhatóságát, illetve támogathatná a hazai sportszakos képzés nemzetköziesedését.

A projektet lebonyolító konzorcium ajánlása szerint 2023. év első felében megtörtént az új elvárt tanulási eredmények implementációja, ami elősegítheti, hogy a hazai képzésszabályozás konformabbá váljon az európai felsőoktatási térségben tapasztalható gyakorlattal. De a modernizációs folyamatok nem csak a nemzetközi képzésekkel való kompatibilitást támogatják majd, tágabb teret nyithatnak a felsőoktatási képzések kiegyensúlyozottabb regionális elosztásának is, ami sajnos még mindig várat magára³⁵.

A sportszakember-képzés területén nem csak nálunk, számos európai országban szintén komoly fejlődés figyelhető meg. A képzési struktúrák differenciálódásával egyre eredményesebben valósul meg a szakmai specializáció, ami mellett a továbbképzések iránti igény is egyértelműen körvonalazódik. Mindez a képzőhelyi kínálat és a sportszervezetek igényeinek még hatékonyabb összehangolását követeli meg³⁶.

Megújuló sporttudományi képzéseinknek tehát egyaránt válaszolnia kell a kor kihívásaira, s ezzel együtt a változó hallgatói és munkaerőpiaci igényekre is. Ugyanakkor soha nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a mai sportszakos hallgatók, a következő generációk testmozgásról, egészségről vallott nézeteit, gondolkodásmódját, tetteit formálják majd. Mindaz, amit képviselnek, tesznek és amit a világról gondolnak, annak akár évtizedek múlva is lesz hatása³⁷.

Köszönetnyilvánítás

A munka és abból születő tanulmány elkészüléséért köszönet illeti az RRF-2.1.1-21 (A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja) projekt keretében a képzési és kimeneti követelményeinek felülvizsgálatát koordináló Magyar Rektori Konferencia Titkárságát, valamint a módszertani útmutatók, háttéranyagok elkészítéséért az MRK Képzési Munkacsoportját. Külön köszönet illeti továbbá az MRK Sporttudományi Bizottság tagjait, akik véleményükkel, megjegyzéseikkel, javaslataikkal segítették az új egységes tanulási eredmények kialakítását.

JEGYZETEK / NOTES

- 1 Szabó Péter (2019): Megatrendek és lokális tendenciák a hazai felsőoktatás-fejlesztésben, különös tekintettel a Kodolányi János Egyetemre. In: Malatyinszki Szilárd (szerk.) Az emberiség jövője a neveléstől függ. Kodolányi János Egyetem. Orosháza. 11–21. old.
- 2 Derényi András (2024a): A képesítési keretrendszerek hatása a felsőoktatásra. *Educatio*, 2024/2. szám. 153-165 old.
- 3 Derényi András (2014): A felsőoktatás nemzetköziesítése: globális pillanatkép. In: Veroszta Zsuzsanna (főszerk.) A mozgás tere. (A magyar felsőoktatás és a nemzetközi mobilitási folyamatok.) Balassi Intézet. Budapest. 11–50. old.
- 4 Teperics Károly (2019): Kelet-Közép-Európa felsőoktatása a nemzetköziesedés folyamatában. In: Pusztai Gabriella – Engler Ágnes – Kocsis Zsófia (szerk.) *KozmaPolisz. (Tanulmányok Kozma Tamás 80. születésnapjára.)* Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen. 99–113. old.
- 5 Szabó Péter (2024): Változás a magyar felsőoktatás jogi és társadalmi környezetében. In: Sipos Judit – Boldizsár Boglárka (szerk.) A tanulás-tanítás régi és újabb gyakorlati és történeti vonatkozásai. Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Területi Bizottsága, Neveléstudományi Szakbizottság. Székesfehérvár. 32. old.
- 6 Lakatos Péter Levente (2024): Dereguláció, modernizáció, innováció. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 25–31. old.
- 7 Az Nftv. 108.§ 16. pontja szerint „azoknak az ismereteknek, jártasságoknak, készségeknek, képességeknek (kompetencia) összessége, illetve az a tudás, amelynek megszerzése esetén az adott szakon oklevél kiadható”.
- 8 MRK (2022): MRK szakértői javaslat az RRF-2.1.1. projekt keretében meghatározott témakörök vonatkozásában (kézirat).
- 9 Derényi András (2024b): Alapszakok nemzetközi összehasonlító vizsgálata. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 9–15. old.
- 10 Lannert Judit – Derényi András (2021): Internationalization in Hungarian higher education. Recent developments and factors of reaching better global visibility. *Hungarian Educational Research Journal*. 2021/4. 346–369. old.
- 11 UNIside (2023): Hallgatói létszám rekord – kilenc éve nem tanultak ilyen sokan felsőoktatásban. UNIside. 2023-11-18.
- 12 Varga-Bajusz Veronika (2023): Képzések megújítása. Fókuszban a gyakorlat. Előadás: RRF-2.1.1-21.-2022-00001 A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja c. projekt disszeminációs konferenciája. 2023. december 6., Budapest.
- 13 Derényi (2024a).
- 14 Gulyás László (2014): A felnőttképzés jellemzői. I. rész. A képzés és fejlesztés „házon kívüli” módszerei. *Közép-Európai Közlemények*. 2014/2. szám. 251–260. old.
- 15 Európai helyreállítási terv. Európai Bizottság Magyarországi képvisellete.

- 16 OH (2022): RRF-2.1.1-21-2022-00001 A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. 2022. július 14.
- 17 MRK (2021): A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja.
- 18 Derényi András – Vámos Ágnes (2015): A felsőoktatás képzési területeinek kimeneti leírása – ajánlások. Egy kísérleti fejlesztés eredménye. Oktatási Hivatal. Budapest.
- 19 Kennedy, Declan (2007): Tanulási eredmények megfogalmazása és azok használata. Gyakorlati útmutató. WatermansPrinters, University College Cork. hivatkozva: Derényi – Vámos (2015): 7. old.
- 20 Derényi és Vámos (2015): 15. old.
- 21 Borszéki Judit (2021): Képzési és kimeneti követelmények (KKK), tanulási eredmény alapú tantervfejlesztés, 21. századi kompetenciák a rendészeti felsőoktatásban. Belügyi Szemle, 2021/5. szám. 751–780. old.
- 22 Derényi András (2015): Az EKKR és az MKKR lényege és jelentősége a szak- és felnőttképzésben. Szakképzési Szemle. 2015/1. szám. 4–16. old.
- 23 Szabó Péter (2012): Magyar felsőoktatás-fejlesztés és versenyképesség nem konszolidált hazai és uniós gazdasági környezetben. In: Bús Imre – Klein Ágnes – Tancz Tünde (szerk.) Értékkörzés és -átadás. Pécsi Tudományegyetem, Illyés Gyula Kar. Szekszárd. 123–130. old.
- 24 Somssich Réka (2024): Jogi környezet átalakításának kérdései az ETE és a mikrotanúsítványok szempontjából. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 32–37. old.
- 25 Sándorné Kriszt Éva – Takács András – Horváth Erzsébet (2024): Az elvárt tanulási eredmények (ETE) általános jellemzői. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 38–43. old.
- 26 Szlamka Erzsébet (2016): Empirikus kutatás a sportszakmai képesítési rendszerről – I. rész. Neveléstudomány. Oktatás – Kutatás – Innováció, 2016/3. szám. 82–98. old.
- 27 Berács József – Derényi András – Kádár-Csoboth Péter – Kovács Gergely – Polónyi István – Temesi József (2017): Magyar felsőoktatás 2016. Stratégiai helyzetértékelés. Kutatási jelentés. NFKK. Budapest.
- 28 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet.
- 29 Berács és mtsai (2017).
- 30 393/2020. (VIII. 12.) Korm. rendelet.
- 31 Európai kreditátviteli és -gyűjtési rendszer. <https://education.ec.europa.eu/hu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/european-credit-transfer-and-accumulation-system>
- 32 Megfelel az Európai Felsőoktatási Térség képesítési keretrendszere első szintjének (EFT-KKR first cycle).
- 33 Ojeda-Nahuelcura, Rodrigo – Carter-Thuillier, Bastian – López-Pastor, Víctor – Fuentes-Nieto, Teresa (2023): Impact of generic or transversal competences on the performance of specialists in physical education and sports sciences: A systematic review, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 2023/100418.

- 34 Bognár József (2010): Sportszakember-képzés: Válsághelyzet és kiútkeresés (A TF-en, 2010. január 29-én rendezett konferencia kapcsán). Magyar Edző. 2010/1. szám. 21-23.
- 35 Gervai Pál – Vida Cecília – Trautmann László (2024): Versenyképesség és oktatás. Világpolitika és a Közgazdaságtan, 2024/2. szám. 51-76.
- 36 Sipos-Onyestyák Nikoletta – Perényi Szilvia – Farkas Judit – Gósi Zsuzsanna – Kedelényi-Gulyás Erika (2019): Az európai sportágazati szakember-fejlesztés lehetőségei: az ESSA-Sport projekt bemutatása és előzetes eredményei. Testnevelés Sport Tudomány / Physical Education, Sport, Science 2014/ 1-2. 47-59. old.
- 37 Gortva János (2022): Dilemmák és lehetőségek a megújuló tanárképzésben. In: K. Nagy Emese – Zagyváné Szűcs Ida (szerk.) Reflexiók a neveléstudomány legújabb problémáira. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceum Kiadó. Eger. 61-72. old.

FELHASZNÁLT IRODALOM / REFERENCES

- Bognár József (2010):** Sportszakember-képzés: Válsághelyzet és kiútkeresés (A TF-en, 2010. január 29-én rendezett konferencia kapcsán). Magyar Edző. 2010/1. szám. 21-23.
- Borszéki Judit (2021):** Képzési és kimeneti követelmények (KKK), tanulási eredmény alapú tantervfejlesztés, 21. századi kompetenciák a rendészeti felsőoktatásban. Belügyi Szemle. 2021/5. szám. 751-780. old.
- Derényi András (2014):** A felsőoktatás nemzetköziesítése: globális pillanatkép. In: Veroszta Zsuzsanna (főszerk.) A mozgás tere. (A magyar felsőoktatás és a nemzetközi mobilitási folyamatok.) Balassi Intézet. Budapest. 11–50. old.
- Derényi András (2015):** Az EKKR és az MKKR lényege és jelentősége a szak- és felnőttképzésben. Szakképzési Szemle. 2015/1. szám. 4-16. old.
- Derényi András (2024a):** A képesítési keretrendszerek hatása a felsőoktatásra. Educatio, 2024/2. szám. 153-165 old. <https://doi.org/10.1556/2063.33.2024.2.5>
- Derényi András (2024b):** Alapszakok nemzetközi összehasonlító vizsgálata. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 9-15. old.
- Derényi András – Vámos Ágnes (2015):** A felsőoktatás képzési területeinek kimeneti leírása – ajánlások. Egy kísérleti fejlesztés eredménye. Oktatási Hivatal. Budapest.
- Gervai Pál – Vida Cecília – Trautmann László (2024):** Versenyképesség és oktatás. Világpolitika és a Közgazdaságtan, 2024/2. szám. 51-76.
- Gortva János (2022):** Dilemmák és lehetőségek a megújuló tanárképzésben. In: K. Nagy Emese – Zagyváné Szűcs Ida (szerk.) Reflexiók a neveléstudomány legújabb problémáira. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceum Kiadó. Eger. 61-72. old.
- Gulyás László (2014):** A felnőttképzés jellemzői. I. rész. A képzés és fejlesztés „házon kívüli” módszerei. Közép-Európai Közlemények. 2014/2. szám 251-260. old.
- Kennedy, Declan (2007):** Tanulási eredmények megfogalmazása és azok használata. Gyakorlati útmutató. WatermansPrinters, University College Cork.

- Lakatos Péter Levente (2024):** Dereguláció, modernizáció, innováció. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 25-31. old.
- Lannert Judit – Derényi András (2021):** Internationalization in Hungarian higher education. Recent developments and factors of reaching better global visibility. Hungarian Educational Research Journal. 2021/4. 346-369. old. <https://doi.org/10.1556/063.2020.00034>
- MRK (2022):** MRK szakértői javaslat az RRF-2.1.1. projekt keretében meghatározott témakörök vonatkozásában (kézirat).
- Ojeda-Nahuelcura, Rodrigo – Carter-Thuillier, Bastian – López-Pastor, Víctor – Fuentes-Nieto, Teresa (2023):** Impact of generic or transversal competences on the performance of specialists in physical education and sports sciences: A systematic review, Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education. 2023/100418
- Sándorné Kriszt Éva – Takács András – Horváth Erzsébet (2024):** Az elvárt tanulási eredmények (ETE) általános jellemzői. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 38-43. old.
- Sipos-Onyestyák Nikoletta – Perényi Szilvia – Farkas Judit – Gósi Zsuzsanna – Kedelényi-Gulyás Erika (2019):** Az európai sportágazati szakember-fejlesztés lehetőségei: az ESSA-Sport projekt bemutatása és előzetes eredményei. Testnevelés Sport Tudomány / Physical Education, Sport, Science 2014/ 1-2. 47-59. old.
- Somssich Réka (2024):**Jogi környezet átalakításának kérdései az ETE és a mikrotanúsítványok szempontjából. In: Tolnai Ágnes (szerk.) A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság. Budapest. 32-37. old.
- Szabó Péter (2012):** Magyar felsőoktatás-fejlesztés és versenyképesség nem konszolidált hazai és uniós gazdasági környezetben. In: Bús Imre – Klein Ágnes – Tancz Tünde (szerk.) Értékkörzés és -átadás. Pécsi Tudományegyetem, Illyés Gyula Kar. Szekszárd. 123-130. old.
- Szabó Péter (2019):** Megatrendek és lokális tendenciák a hazai felsőoktatás-fejlesztésben, különös tekintettel a Kodolányi János Egyetemre. In: Malatyinszki Szilárd (szerk.) Az emberiség jövője a neveléstől függ. Kodolányi János Egyetem. Orosháza. 11-21. old.
- Szabó Péter (2024):** Változás a magyar felsőoktatás jogi és társadalmi környezetében. In: Sipos Judit – Boldizsár Boglárka (szerk.) A tanulás-tanítás régi és újabb gyakorlati és történeti vonatkozásai. Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Területi Bizottsága, Neveléstudományi Szakbizottság. Székesfehérvár. 32. old.
- Szlamka Erzsébet (2016):** Empirikus kutatás a sportszakmai képesítési rendszerről – I. rész. Neveléstudomány. Oktatás – Kutatás – Innováció, 2016/3. szám. 82–98. old.
- Teperics Károly (2019):** Kelet-Közép-Európa felsőoktatása a nemzetköziesedés folyamatában. In: Pusztai Gabriella – Engler Ágnes – Kocsis Zsófia (szerk.) KozmaPolisz. (Tanulmányok Kozma Tamás 80. születésnapjára.) Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen. 99–113. old.

Varga-Bajusz Veronika (2023): Képzések megújítása. Fókuszban a gyakorlat. Előadás: RRF-2.1.1-21.-2022-00001 A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja c. projekt disszeminációs konferenciája. 2023 december 6., Budapest.

Internetes források:

Berács József – Derényi András –Kádár-Csoboth Péter – Kováts Gergely – Polónyi István –Temesi József (2017): Magyar felsőoktatás 2016. Stratégiai helyzetértékelés. Kutatási jelentés. NFKK, Budapest. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2827/1/Magyar_Felsooktatas_2016.pdf

Európai helyreállítási terv. Európai Bizottság Magyarországi képviselete. https://hungary.representation.ec.europa.eu/strategia-es-prioritasok/europai-helyreallitasi-terv_hu

Európai kreditátviteli és -gyűjtési rendszer. <https://education.ec.europa.eu/hu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/european-credit-transfer-and-accumulation-system>

Magyar Képesítési Keretrendszer (MKKR) <https://www.magyarkepeses.hu/kepesei-keretrendszerek/mkkr>

Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve (2021-2026) <https://archive.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=1096521>

MRK (2021): A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja <https://mrk.hu/a-felsooktatasi-kepzesek-agazati-modernizacioja>

OH (2022): RRF-2.1.1-21-2022-00001 A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja. 2022. július 14. <https://www.oktatas.hu/koznevelas/projektek/rrf211>

UNISide (2023): Hallgatói létszám rekord – kilenc éve nem tanultak ilyen sokan felsőoktatásban. 2023-11-18. <https://uniside.hu/hallgatoi-letszam-rekord/18/2016>. (VIII. 5.) EMMI rendelet 393/2020. (VIII. 12.) Kormányrendelet